

Crítiques a la llei de tractament automatitzat de dades

El ciutadà en un xip

La llei de tractament automatitzat de dades, que ara debatrà el Senat, no garanteix la preservació de la intimitat individual, segons la Comissió d'Informàtica i Llibertats, que en denuncia la possible inconstitucionalitat.

Suposem que un estat elaborés una llei que permetés a les forces de seguretat, sempre que ho consideressin necessari per a una investigació concreta, de recollir i d'utilitzar, sense cap control judicial, dades sobre els ciutadans que volguessin, relatives a ideologia, religió, creences, origen racial, salut i vida sexual. ¿No es diria que és un atemptat a les llibertats individuals? ¿No s'escriurien molts articles de protesta, d'intel·lectuals i de comentaristes polítics? La resposta sembla positiva, però en realitat la pràctica demostra que una llei així pot passar desapercibuda.

Ho acabem de veure. El Congrés de Diputats ha aprovat l'anomenada Llei Orgànica de Regulació del Tractament Automatitzat de Dades de Caràcter Personal (abreujadament, LORTAD). Malgrat les esmenes proposades per la Comissió Llibertats i Informàtica (CLI), la llei presenta articles que permeten coses com la comentada al principi de l'article. I, malgrat això, l'enrenou provocat per la Llei Corcuera no s'ha reproduït.

Si bé la preservació de la privacitat és un concepte que ve del segle passat, la informàtica ha facilitat l'adquisició i processament de dades dels ciutadans. El dret ha d'adaptar-se al progrés tecnològic i la protecció del ciutadà enfront de l'ús abusiu dels ordinadors ha estat introduïda a les lleis des de fa uns quants anys. L'estat alemany de Hesse va fer el primer text normatiu al 1970 i tres anys més tard ho va fer Suècia. Posteriorment van fer lleis els Estats Units i la Gran Bretanya (1984), França i Japó (1988), Itàlia (1989) i Portugal (1991).

Aquestes lleis tenen per objectiu d'evitar que la facilitat amb què els estats —o les empreses privades— poden obtenir dades sensibles dels ciutadans atempti contra la seva intimitat o provoqui discriminacions. Es tracta d'impedir que es

puguin utilitzar dades sobre problemes de salut, inclinacions sexuals o preferències polítiques dels ciutadans. En uns moments en què es debat l'existència de racisme a la nostra societat, l'elaboració de bancs de dades sobre l'origen racial de grups de ciutadans, per exemple, podria ser polèmic i font de discriminacions.

MERCAT ÚNIC: UNIFICACIÓ DE DADES

Amb el procés d'unitat europea, alguns

estats van decidir d'assajar la supressió de controls a les fronteres comunes. Els acords de Schengen van ser signats en 1985 per Alemanya, França, Bèlgica, Països Baixos i Luxemburg. Això els portava també a la creació d'un sistema comú d'informació automatitzada, amb un fitxer central accessible als signants de l'acord, si bé garantint el respecte a la protecció de les dades emmagatzemades.

Aquest accés a un banc de dades comú ajuda a la persecució del delictes. Però també fa necessàries unes garanties. Els acords de Schengen han de respectar el Conveni del Consell d'Europa, adoptat el 1981 i al qual s'han anat incorporant diversos estats. L'estat espanyol ho va fer al 1985. Però precisament Espanya era l'únic estat signant que no tenia una llei de protecció de dades. La LORTAD omple aquest buit. Així, si la llei es considera suficient, es podran evitar casos com la negativa, per part de l'estat francès, de cedir la llista de refugiats espanyols i els dossiers individuals dels internats en camps de concentració durant la guerra civil. La CNIL (Comissió Nacional d'Informàtica i Llibertats francesa) opinava que a Espanya no hi havia protecció legal de les dades personals.

Tots els ciutadans figurem en nombrosos bancs de dades. Alguns són de l'estat Finances, policia-. D'altres són privats -empreses que es dediquen al màrqueting directe, és a dir a enviar propaganda personalitzada per correu- I n'hi ha molts de desconeixuts, com es va poder veure en el cas de tràfic de bancs de dades d'ara fa uns mesos.

Les empreses de màrqueting directe opinen que rebre propaganda a casa és simplement accedir a informació i preveuen que si un ciutadà no en vol rebre ho manifesti explícitament. Però hi ha dades que poden perjudicar el ciutadà. D'una banda, un estat pot decidir, per exemple, fitxar els membres d'organitzacions pacifistes i sotmetre'ls a control.

També pot significar discriminació laboral o social. Si una empresa accedeix a informació personal pot denegar un lloc de treball a qui tingui una determinada malaltia. Això s'agreuja amb els controls genètics que empreses americanes ja efectuen. Amb l'avanç de la biologia molecular, es poden detectar alteracions genètiques en els individus. Combinant la informàtica i la biologia, es poden elaborar bancs de dades amb la informació més íntima i privada. I, si no es prenen prou mesures, aquesta informació pot ser utilitzada contra l'individu.

L'ATI (Associació de Tècnics d'Informàtica) va impulsar la creació de la Comissió d'Informàtica i Llibertats (CLI). A més d'una d'estatal, hi ha associacions al País Basc, al País Valencià i a Catalunya. Les integren grups d'informàtics, de juristes, de consumidors, sindicats, etc. La CLI va proposar 41 esmenes a la LORTAD i les va enviar a tots els grups parlamentaris. Finalment, només alguns canvis han estat acceptats. La LORTAD ha estat aprovada al Congrés amb el vot a favor del PSOE, PNB i CIU, amb els vots en contra de PP i Grup Mixt i amb l'abstenció del CDS. Ara passarà al Senat.

La CLI considera que la possibilitat que les forces de seguretat recullin dades personals, sense autorització del jutge, pot ser motiu d'inconstitucionalitat. "Només la intervenció judicial -diu- pot assegurar que no es recullin i tractin de forma arbitrària dades personals protegides pel capítol 2 del títol I de la Constitució".

D'altra banda, creu que massa coses es deixen en mans de lleis i reglaments posteriors. Denuncia l'ambigüitat de l'article 22.1, que permet de denegar al ciutadà el dret a conèixer quines dades seves hi ha als fitxers, quan això dificulti les funcions de les administracions públiques. La CLI demanava que això només fos possible quan afectés la defensa nacional, la seguretat pública o la persecució d'infraccions penals o administratives.

Entre altres coses, també impugnen que el director de l'Agència de Protecció de Dades sigui nomenat pel govern d'entre els membres d'un Consell Consultiu, en el qual l'Executiu té un predomini clar a l'hora de nomenar-ne els components. La LORTAD, doncs, és molt diferent de la llei francesa, en què la CNIL s'organitza com una autoritat independent i on el "desviament de la finalitat de la informació" és castigat amb fortes penes de presó.

En una societat en què el ciutadà utilitza la targeta de crèdit a gran escala, figura en ordinadors d'entitats bancàries i facilita dades a l'estat en l'elaboració del cens o de declaracions de béns, la utilització de bancs de dades ha de ser controlat per a evitar-ne un ús discriminatori. La informàtica facilita la feina i permet de fer operacions bancàries a quilòmetres de casa. També permet que l'estat controli més de prop els ciutadans o que entitats privades en facin mal ús. Cal, doncs, actuar per poder harmonitzar informàtica i llibertats.

Xavier Duran

